

كورىكتى

”ۋەسئو، تېمەدلىك جاساۋ، توغىستىرئۇ“ بويىنشا قىستاقتا ئۇراتىن قىزمەت اترەتەـ نىڭ كومەگىندە شارۋالار شاتتىعى ساياجاـ يىن اشتىى. “وتباسم تاماشا ُبىسر سۋرەتلىك شىندە تۇرغانداي سەزىلەدى، قازىرگى تۇرمىسىمىز كوز الدىمىزداعى كوركەم كورنىستەي ادەمى“ .

ەكولوگياللىق اۋىل شارۋاشلىغىن دامىتى

10 مىڭ مۇلىق تاڭداۋلى كۇرىش ەكولوگيالق باقشاسىندا كۇرىش ماساعى دانەن مايىسىپ، قاز، ۇيرەكتەر سۇلى اتىزدا ەمىن ـ ەركىن ُجۇزىپ ُجۇر، ەندى 2 اي مولشەرىندە كۇرىش وراق مەزگىلىنە وتەدى.

پاختاكالا اۋىلىنىڭ كۇرىش ەگۋ تارىخى ۇزاق، كۇرىشى ساپالى. الايدا جەردىڭ سورتاڭدىغىنىڭ شەكتەۋى مەن ُداستۇرلى اۋىل شارۋاشلىق ەگمىشلىك ۇلگىسىنىڭ قىبالنىان كۇرىشتىڭ ُونىم مولشەرى ىنشا جوعارى بولماي كەلگەن ەدى. 2018 ـ جىلدان بەرى سورعا ُئوـ

زىمدى كۇرىش وسى اۋىلدا سىناق رەتىنـ دە ەگۋ ُساتتى بولپ، كۇرىشى قۇرعاق ەگۋ ۇلگىسى قولدانلىپ، سۇ بايلىمى باـ رىنشا ۇنەمدەلدى. سورعا ُتوزىمدى كۇـ رىشتىڭ مۇلىق ُئۇسىمى ُداستۇرلى كۇرىش سورتىنان 100 كىلوگرام اينالاسىنـ دا جوعارى بولپ، شارۋالار ُار كىلوگرام كۇرىشتىن 2 يۋان مولشەرىندە ارتىق كىرىى كىرگىزەتىن بولدى.

ببيل پاختاكالا اۋىلى سورعا ُتوزىمەـ دى كۇرىش ەگۋدى جاپپاي جالپىلاستىـ رىپ، 10 مىڭ مۇلىق تاڭداۋلى كۇرىش ەكولوگيالق باقشاسىن جوبالاپ، تۇگەلـ دەي جاسىل، زالالىسىز ەگمىشلىك ولشەـ مى جۇبەسىن قولداندى، سونمەن بىرگە ستەرەولىدى اۋىل شارۋاشلىق ەگمىشىـ لىك، باغمىشلىق ۇلگىسىن سايكەستى اتقاـ رىپ، كۇرىش اتىزىنداى توغاندارعا ۇيرەك، قاز، بالق، قىسقىش باغىپ، جەردىڭ پايدالانئۇ قۇنىن جوعارلاتتى.

تلەۋالدى ۇلۇق پاختاكالا اۋىلى جوـ عارى پاختاكالا قىستاعىنىڭ تۇرىنى. بىلىتىز ونىڭ وتباسى 5 مۇ جەرگە سورعا ُتوزىمدى كۇرىش ەگىپ، 10 مىڭ يۋاننان استام كىرىى كىرگىزدى، وعان باغمىشلىق سىياقتى باسقا دا كىرىستەردى قوسقاندا، جىلدىق تابىسى 70 مىڭ يۋانعا جەتتى. پايدانىڭ ُدامىن تاپقان تلەۋالدى ببيل سورعا ُتوزىمدى كۇرىشتىڭ ەگىى كولەمىن ارتىتىرىپ، كۇرىش اتىزىندا قاز جانە ۇساق تەڭىز شايانىن باقتى. “ببيل تاى دا قۇلىشنا سىتەپ، كىرىسىمدى اناـ غۇرلىم ارتىتىرىپ، تۇرمىسىمدى ونان ارى جاقسارتامىن!، ـ دەدى قايراتى تاسي تۇسكەن تلەۋالدى.

”بىز بۇل جەرگە كۇرىش ەگىپ، اتىز باسىندا ۇيرەك، قاز، قىسقىش جانە ۇساق تەڭىز شايانىن باغۇدامىز، بۇل اراـ نىڭ تاماشا ەكولوگيالق ورتاسىن ايگەـ لىپ، شىنايىلقتى سەزىنىتىن، تاببىعتقا وراـ لاتىن ەكولوگيالق ساياحات ُئاسلىن قاـ لپىتاستىرئۇدى ماقسات ەتىپ وترىمز“. 10 مىڭ مۇلىق تاڭداۋلى كۇرىش باقشاسىنىڭ جاـ ۋاپتىسى بىلاي دەدى: كۇرىش اتىزىندا كورنىسى تاماشالاۋ، شارۋالار شاتىتىعى ساياجايى سىياقتى تاسىلدەر ارقىلى تاماشاـ لاۋ، كوڭىل اشئۇ، اس ـ سۇ، دەمالىى وتكىزئۇ ُبىر تۇلعالانغان “كۇرىشتى اۋىلـ داعى بالقشى ُانى“ ەكولوگيالق اۋىل شارۋاشلىق ساياحات بازاسىن قۇرامىز.

”كۇرىشتى اۋىل“ ايگىلى ماركاسىن تۇلعالادى

10 مىڭ مۇلىق كۇرىش اتىزىنا جاقىن جەردەگى 2020 ـ جىلى 5 ـ ايدا شىنجىن كوـ مەكتەسىپ سالعان نان مادەنيەتى كاسپى سالامى باقشاسى تىجارات جۇرگىزە باستادى، “كاسپى سالامى + ساياحات + مادەنيەت“ دامۇ ۇلگىسى بويىنشا 2000نان استام ونەرکاـ سىپ جۇمىسشىسىنىڭ جاقىن ماڭدا، سول جەردە جۇمىستاۋۇننا تىكەلەي جەتەكشىلىك ەتتى. قازىر جوعارى پاختاكالا قىستاعىنىڭ جياۋبايى ُونىم اۋ مەزگىلىن قارسى اۋ

كورىكتى “كۇرىشتى اۋىل” كوركەم ەكونوميكانىڭ كورىگىن قىزدىردى

الدىندا تۇر، جياۋبايدىڭ ُبىر كىلوگرامى، از دەگەندە، 10 يۋانعا ساتىلادى، ُبىر مۇ جەردەن نەشە 100 كىلوگرام ُونىم اۋعا بولادى، كەزەكتە جياۋباي اتىزىندا باغىلـ ەان ۇساق تەڭىز شاياندارى ساتىلىپ بولعان. جوعارى قاقۇللا قىستاعىندا 20عا جۇىق قىستاق تۇرىنى كورنىسى وڭىرىنە سۇبەنىپ شارۋالار شاتىتىعى ساياجايىن، ساۋدا دۇكەنىن، خالىقتىق ئۇسەلحانا اشپ وتىر.

بۇگىنگى تاڭدا، “كۇرىشتى اۋىل، بۇلاقتى قىستاق“ يىتتەرنەتتە تانىمال ادامـ دار، ُسوزسىز، باراتىن جەرگە اينالغان، “كۇرىشتى اۋىلداى بالقشى ُانى“ دە الـ ھاشقى قادامدا كولەم قالپىتاستىرعان. بۇل اۋىل ُار قىستاقنىڭ بايلىق ابزالدىلىغىن تولىق ساۋلەلەندىرىپ، ُار قىستاقنىڭ ەرەكشەلىگىمەن بىرلەستىرىپ، جەرگىلىكـ تى جاعايداعا قاراي سىتەپ، “كۇرىشتى اۋىل“ سىندى اۋىل ـ قىستاق ساياحات ايگىلى ماركالارىن تۇلعالاپ، ەرەكشە اۋىل شارۋاشلىق ونىمەردىن وڭدەۋ، ەرەكشە باغمىشلىق، شارۋالار تاغامجايى، ەرەكشە خالىقتىق ئۇسەلحانا، اۋىل ـ قىسـ تاقتا جەمىس تەرئۇ سىياقتى ُئۇرلى كاسپى كۇيلەردىن قارىشتاپ دامىتىپ، ُبىر قىستاقتا ُبىر كورنىسى، ُبىر قىستاقتا ُبىر كاسپى، ُبىر قىستاقتا ُبىر ەرەكشەلىك بار كورىكتى اۋىل ـ قىستاق قالپىتاستىردى.

”پاختاكالا اۋىلى سەيىل ـ سەرۋەن ساياحاتى، ەكولوگيالق ەگمىشلىك، اۋىل شارۋاشلىق ونىمەردىن جىنىتتىكتەي وڭدەۋ، ساۋدا، سالاماتتىق سەيىل ـ سەرـ ۋەنى، اس ـ سۇ، تۇسەلحانا، وسى زامانـ ھى باسقارئۇ ُبىر تۇلعالانغان ەكولوگيالق اۋىل شارۋاشلىغىنىڭ كەشەندى جولمەن ُجۇرىپ، مادەنيەت پەن ساياحاتى توـ عىستىرا دامىئۇ جۇمىسىن جاقسى سىتەپ، كورىكتى اۋىل ـ قىستاقنىڭ كوركەم ەكوـ نوميكانىڭ كورىگىن قىزدىرۇنىما مۇمكىنـ دىك جاساپ، خالىقتىڭ تاماشا تۇرمىسقا دەگەن تالپىنىسىن ۇزدىكىسىز قاناعاتتاندىـ رادى“، ـ دەدى لي دۇمىن.

(باسى 1 ـ بەتتە)

جاشىك ـ جاشىك شىبەلەردى اۆتوموبىلـ گە تىبەپ جونەلتىپ جىبەرگەن سوڭ بارىپ، ونىڭ كوڭلى جاي تاپتى. ”مۇنىڭ ُبارى اۋىلداستارىنىڭ ەڭبەـ گىنىڭ جەمىسى، تىپتىي دە شالاعايلق سىتتەۋگە بولمايدى“.

ياركەن اۋدانىىندا شىبە ەگەتىن ُداستۇر بار، الايدا ەرتە كەزدە شىبە ەككەندە جەمىس شارۋالارىندا تاجىرىبە جوق، تىجاراتى بىتىراقتى، ەگمىشلىك كولەمى دە شاعىن، باسقارۇى دا جەتـ كىلكىسىز بولغاندىقتان، شىبەنىڭ ُونىم مولشەرى تومەن، ساپاسى ناشار، باغاـ سى تومەن بولپ، اقشا تاپا المايتىن، شارۋالاردىڭ ەگۋ بەلسەندىلىگى دە تومەن بولاتىن. ُبىر جولى تۇرغۇن بىرىگىپ كووبەراتىئۇ قۇرۇعا بولاندىدـ ىن، مۇنى قالاشق ساياسات جاعىنان سۇبەلمەلەپ عانا قالماستان، تاى ارـ ناۋلى تەحنىكتەر جىبەرىپ تەحنىكا ۇيـ رەتەندىدىگىن ەستىدى. 2010 ـ جىلى تۇرغۇن مەن 7 سەلبەسۇشى بىرىگىپ مىشا قالاشىى ۇلكەن شىبە شارۋالار كاسپىتىك سەلبەستىك كووپەراتىئۇن تىركەۋگە الدىرىپ قۇرادى.

سەلبەستىك كووپەراتىئۇ قۇرىلـ ەان العاشقى كەزدە 12 قىزمەتكەرى، 7 مۇ شىبە باعى، 28 ساتئۇ ُئۇيىنى بار بولاتىن. تەحنىكتەر تۇرعىندارعا شىبىنى علمىي جولمەن قالاي ەگۋدى ۇيرەتـ تى. ەگمىشلىك تەحنىكاسىنا وزگەرىى ەنگىزئۇ، ساتئۇ جولنى كەڭەيتئۇ ارقىلى شىبەنىڭ ساتئۇ مولشەردىن جىل ساينىن ارتىتىردى، تولايمى ساتئۇ ساۋداگەرلەـ رى ۇلكەن جۇك اۆتوموبىلدىرەمەن كەلىپ ساتىپ الاتىن بولدى. قازىر سەلبەستىك كووبەراتىئۇنىڭ شىبەسىن بۇكىل ەلدىڭ جەر ـ جەرىنە ساتىپ، جەمىس شارۋالارىنىڭ كىرىسى جىل ساين جوعارىلاپ، تۇرمىستارى شىبەدي ُتاتتى، بالداي باقتىى بولدى.

تەحنىكتەر تاى سەلبەستىك كووـ پەراتىئۆنە كوپ ُئۇرلى تىجارات جۇرـ گىزئۇگە كەڭەس بەردى. كوپ وتپەي

سىندا يىگىلككە كەنەلە ھالماۋى ەدى.

سول ُۇشىن دە كوشپەلى قۇمنىڭ باسىپ قالۇن توسۇ كەزىندە ليۇ ميڭنىڭ شەرىاداعى قۇمدى تىزگىندەۋ يۇنىكتىىندە جىڭخىل ەتتىى سۇڭغىلاسىن جاساندى جولمەن ەگۇ سىناعىن باستايدى. ەتتىى سۇڭغىلانىڭ تاىى ُبىر اتنى ۇلكەن سۇڭغىلا، ەتتى سۇڭغىلا جىڭخىل تامىرىندا ُوسىپ ـ ونەتىن قۇمدى شولدەگى قىمـ باتتى جۇڭگوشا ُدارى ـ دارەمك ماتەرىياـ لى، الايدا ەشقاشان جاساندى جولمەن كوبەيتىلىپ كورىلمەگەن بولاتىن. ليۇ ميڭنىڭ الدىڭغى عاسىردىڭ 80 ـ جىلـ دارىنىڭ سوغىندا تۇڭغىش رەت سىناق جاساپ تابىسقا قول جەتكىزەدى.

1995 ـ جىلى كەريا اۋدانىىنداى قاتىسـ تى تاراۋلار اتاعىن ەستىپ، زەينەتكە شىققان ليۇ ميڭنىڭدى نىزدەپ تاۋىپ، “قۇمان التىن شايقاۋدىڭ“ ُادىس ـ ھالىن سۇراستىـ رادى، ليۇ ميڭنىڭ ُارى ـ ُسارى بولماستان بۇعان تاباندا ماقۇلدىق بەردەدى.

ول شەرىيا قۇمدى تىزگىندەۋ پۇنىكتىىنەن جەتىلدىرىپ داينىىداپ قويغان 20 مىڭ جىڭخىل قالامشاسىن السپ، كەريا اۋدانىىنىڭ ويتىوعىراق اۋىلىنا اكەلىپ، قۇمدى توبىدەن 50 مۇ جەردى تەگىسـ تەپ سىناق اتىزىن جاساپ، جىڭخىلدىڭ تامىرىنا ەتتى سۇڭغىلا ەگۇ سىناعىن باسـ تايدى. 2 جىلدان كەيىن جىڭخىل ەتتى سۇڭغىلاسىن سىناق رەتىندە ەگۇ تابىسقا جەنەدى. شارۋالاردىڭ ەتتىى سۇڭغىلانى الاڭسىىز ەگۇنىنە مۇمكىندىك جاساۋ ُۇشىن، ليۇ ميڭنىڭ ايەلى مەن بالاسىن

سەلبەستىك كووبەراتىئۇى تەرئۇ ُوڭمـ رى، ساۋىق ـ سايران ُوڭىرى، كەشكى بازار ُوڭىرى، خالىقتىق تۇـ سەلحانا ُوڭىرى، اۋتوكولىك توقتاتئۇ ُوڭىرى سىياقتى كوپ فۇنىكتىسايلى ُوڭىر قۇردى. قازىر مىشا قالاشىى شىبە باى ساياحات ەكولوگيالق باقشاـ سى بولپ دامىپ، ُار جىلى 5 ـ ايدان باستاپ بۇكىل ەلدىڭ جەر ـ جەرىندەـ گى ساياحاتىشلار تولاىسىىز كەلەتىن بولدى. سەلبەستىك كووبەراتىئۇ تاىى يىتتەرنەتتە تانىمال، ُسوزسىز، كەلەتىن جەردى ارناۋلى جوبالاپ قۇرىپ، ىنـ تەرنەتتە تانىمالداردى ۇسىنىس ەتىپ تىكە تاراتىپ، جەمىس شارۋالارىنىڭ ساتئۇنا كومەكتەستى.

باسقارئۇ تەحنىكاسى جاقسى بولـ ھاندىقتان، وعان بوگەنايى بولەك تاببىعى شارت ـ جاعاىدا قوسىلىپ، شىبەنىڭ ُونىم مولشەرى بۇرىنى مۇ باسنا 200 كىلوگرامنان قازىر مۇ باسـ نىا 500 — 800 كىلوگرامعا ارتتىى. ”بىىزدىڭ شىبە ُارى ۇلكەن، ُارى ُتاتتى، جەمىس بالدىرى بىرەكلىكى، رەڭى قانىق، جەمىس شارۋالارىنىڭ كىرىسى دە بۇرىنى مۇ باسنا 10 مىڭ يۋاننان، مۇ باسنا 30 — 50 مىڭ يۋانعا دەيىن ارتتىى“. تۇرغۇن قازىر سەلبەستىك كووپەراتىئۇنىدەگى ەگمـ شلىك وتباسىنىڭ 58كە، ەگمىشلىك كوـ لەمىنىڭ 2800 مۇعا جەنكەندىگىن ايتتى. شىبە ەگۇ ارقىلى قىستاق تۇرعىنـ دارى دوڭگەلەك داۋلەتتى تۇرمىسى كەشىرىپ، وتباسى ساينىن بانكەگە اقشا قويدى، وتباسى ەلەكتىر جابىدىقتارىنىڭ ُبارى بار، كەيىبەرەۋلەرى جەڭىل اۋـ توكولىك تە ساتىپ الدى، شىبە كوپىشـ لىكتىنىڭ ”دەلدا اعاشنا“ اينالدى.

”كوپىشلىكتىڭ بارلىعى قاجىرلى ەڭبەكپەن كەلگەن تاماشا تۇرمىسى بارغان ساينىن بالداي ُتاتتى، بارغان ساينىن ۇمىتكە تولى بولدى دەدى“، ـ دەدى جاپ ـ جاسىل بولپ جايقالىپ تۇرعان شىبە باعىنا كوز جىبەرگەن تۇرغۇن تەبىرەنىپ.

(باسى 1 ـ بەتتە)

”مەنى وتانىنىڭ شەكارا وڭىرىنە بولسەڭىزدەر“

ۋاقت سترەلكاسىن 1957 ـ جىلدىڭ 5 ـ ايسىنا شەگەرسەك، لانجىۋ داۋشەسى ببولوكيا فاكۇلتەتىنىنەن وقۇ تاۋىسئۇ الدىنىدا تۇرعان ليۇ ميڭنىڭ وقۇ تاۋىسقاننان كەـ يىنگى قىزمەت ُبولسى تۇرالى الاڭداپ جۇرگەن بولاتىن. ول شىنجياڭغا بارعىسى كەلگەنىمەن، ُبىراق قالپىتى ُبولس بوـ يىنشا شىنجياڭغا بارۇدىڭ مۇمكىندىگى از ەدى.

وقۇ تاۋىسۇ مەزگىلى جاقىنداغان ساينىن ابىرجعان ليۇ ميڭنىڭ سول كەزدەـ گى مەكتەپنىڭ جوعارى دارجەلى وقىئئۇ ُبولمىنىڭ باستىعى ياڭ شىۋىڭغىغا ُبىر پارشا حات جازادى. حاتتا بىلاي دەپ جازدى: ”وقۇ تاۋىسۇ قارساڭىندا، مەن ۇيىمەن مەنى وتانىنىڭ ەڭ جاپالى، ەڭ قاچەت ەتكەن جەرىنە ُبولۇش باتىل تالاپ ەتەمىن، مەنى وتانىنىڭ شەكارا وڭمـ رىنە بولسەڭىزدەر...“.

حاتىندا ليۇ ميڭنىڭ ُوزىنىڭ دەنـ ساۋلىغىنىڭ كۇشتى، دەنە ُبىتىىنىنىڭ شىمر ەكەندىگىن، جاپالى شارت ـ جاءـ دايعا ۇيلەسە الاتىندىغىن جازادى.

نە ُۇشىن شىنجياڭغا بارامىن دەپ باتىل تالاپ ەتەدى؟

مۇنىڭ باسنى ُبىر جىلدىڭ الدىنداـ عى پىراكتىيىكا جاساۋ كەشىرمەسىنىن باستاپ ايتئۇعا تۇرا كەلەدى. 1956 ـ جىلى ليۇ ميڭنىڭ تارىم وزەنى جاعالاۋدـ نا كەلىپ پىراكتىيىكا جاسايدى. ”بارغان